

mačiča med slov. narodom „Družba sv. Mohora“ in kakor se udomačuje „Slov. Matica“ med slov. razumništvom? Ni nam treba iskati novih potij, ampak nastopiti je treba le že uglajeno in veljavno pot, po kateri tako krepko hodita prvoimenovani društvi. In ta pot je pot poverjeništvu. Odvzemite Mohorjevi družbi poverjenike in kmalu se prikaže tak korak nazaj, da se ustraši vsak rodoljub slovenski. Gotovo, niti toliko stotic udov se samih ne oglasi brez poverjenikov, kakor je zdaj tisočev. Tudi pri „Slov. Matici“ bi ne bilo veliko bolje. Več ko modro ravnata društvi, ki prilagata poverjeništvom

toliko važnoti. — „Ped. društvo“, pojdi in stori tudi ti tako!

Da je ta pot prava, pokazalo se je pri zborovanji „Učiteljskega društva za goriški okraj“, kjer je izvoljeni poverjenik nabral med 29 društveniki učit. društva 20 udov za „Ped. društvo“, t. j. blizu 70%.

Na tak način organizirano društvo pridobi že v prvem letu 70% vsega slovenskega učiteljstva, in „Ped. društvo“ bode stalo na trdnih nogah ter bode lahko delovalo in napredovalo v veliko čast slovenskemu učiteljstvu, šolstvu našemu pa v napredek! V to pomozi Bog in te-le vrstice.

Peter Medvesček.

Kako se družijo oblikoslovje z računstvom?

(Konferenčna razprava.)

Učni načrt od l. 1887. zahteva druženje oblikoslovja z računstvom med tem, ko je učni načrt od leta 1875. družil oblikoslovje z risanjem. Jedno kakor drugo družijo se po sedanjih predpisih in učnih pripomočkih t. j. knjigah jako težko. Nikakor ne gre, da bi se pri tistej $\frac{1}{2}$ ure risanja na teden, ki je za jednorazrednico določena skupno za III. in IV. oddelek, še računila površina in telesnina raznih, a bolj navadnih teles, kar zahteva novi učni načrt. Domišljujem si, da je višja šolska oblast iz teh razlogov združila oblikoslovje z računstvom, ker ni mogla v škodo drugim predmetom odločiti oblikoslovju poseben čas. V tej stvari nam je treba upoštevati predpise in učne knjige. Učni načrti za ljudske šole zahtevajo samo za zadnji oddelek oziroma razred preračunjanje površine in telesnine kvadrata, pravokotnika, trikotu, kocke, prizme i. dr. To zahtevajo učni načrti, katerim ustreči smo mi dolžni na podlagi knjig. A te knjige nam podajajo jako malo in nas le nekoliko spominjajo na oblikoslovje; v III. računici je jedna naloga, v IV. računici pa so tri, V. računica pa ima za to svoj oddelek.

Torej le peta računica družijo se z oblikoslovjem, pa še ta je za nas malokateremu dosežna, ker le dobro obiskovana in ne prenapolnjena štirirazrednica ga koncem leta doseže.

Težko, da celo nemogoče je družiti oblikoslovje in računstvo na podlagi knjig, a mi pa vendar moramo ustreči zakonu v kolikor je možno pri teh razmerah. Zato pa družimo risanje in zemljepisje ponavljaje oblikoslovje v urah, katere so določene za računstvo. Saj se mora jeden predmet z drugim družiti, jeden predmet v družega segati ali, da govorim v originalu: „Man verbinde sachlich verwandte Gegenstände miteinander“.

Ker smo pri risanju potegnili navpično črto, naredi jo učencec v prihodnji računski uri na šolsko tablo, jo imenuje, premeri, deli, pridruži ji še druge jednake črte, jih premeri, zračuni njih dolgost, razloček itd. ter išče tudi navpične črte na predmetih, katere se nahajajo v šoli. Ne smemo pa pozabiti pri tej legi tudi praktičnih naprav, ker „aller Unterricht sei praktisch“.

Ako navežemo na nit kako težo, visi nit s težo vred navzdol ter nam predstavlja

navpično črto, s katero se prepričamo, če so številke prav jedna pod drugo zapisane, ter jo tudi vporabljammo pri postavljanju mlajev, stebrov i. t. d.; zidarji rabijo svinčnico (Senkblei).

Isto se godi pri vodoravni črti in poševni. Pri tej priložnosti omenimo tehtnico, katera nam ponavlja z jezičkom in prečko navpične, vodoravne in poševne črte in pa za stavitelje važno tehtnico vodoravnosti (Wasserwage). Na zemljevidu pa tudi premerimo z nitjo ceste z ovinki ter jih potem kot ravne črte preračunimo v naravno mero.

Dve različno ležeči črti pa tvorita pravi, ostri, topi ali raztegneni kot. Mi se bomo najbolje pečali s pravim kotom, kateri se nahaja skoraj na vsakem predmetu v šoli in katerega vporablja rokodelci pod imenom ogelnik (Winkelbacken). Pravi kot, kakor druge kote že zdavnaj poznamo po risanju bodisi posamezne ali v zvezi, ker v šoli se pač ničesar ne naredi ali izreče, da bi se ne povedalo, kaj je. Da premenimo dolgost, širokost učilnice in drugih predmetov ter soštevamo, odštevamo, množimo, delimo dolgost črt ali z drugimi besedami: da uporabljamo način računjanja, pri katerem sploh smo, le ponavljamo in vtisnemo v otročji spomin nekaj iz oblikoslovja. Pri soštevanju in množitvi pa, če se pri sisauji že dolgo nismo bavili s pravokotnikom, bavili pa smo se z njim v davni preteklosti pri zemljepisni uri, ko smo v zmanjšani meri narisali šolsko sobo, šolo, šolsko imetje i. t. d., zračunimo obseg in površino, ravnaje se po reku: „Eins muss in's andere greifen“. Pa mi ne smemo ostati le pri izvodu, ampak moramo z deljenjem strani in s temi deli zvezanimi črtami dokazati, da je v resnici tudi toliko m^2 v zmanjšani meri, kakor nam kaže izvod. S tem pa smo našli in ponovili m^2 jednotno ploskovno mere. Tu in pri delitvi se nam daje priložnost s praktičnimi nalogami kakor: ploskev strehe, traynikov, njiv i. t. d. spoznati ar, hektar in z nekaterimi zemljepisnimi nalogami km^2 in Mm^2 , katera mera

se nahaja v III. berilu. Ker pa se zahteva tudi površina trikota, potegnemo diagonalo, s katerim činom se otrokom jasno predoci, da je površina trikota jednaka polovici pravokotnika. Tudi ploskev trikota je važna v praksi. Mnogo parcel je, ki niso pravokotniki, se pa dajo v pravokotnike in trikotnike razdeliti, katere potem otrok s pomočjo oblikoslovnih podob v zmanjšani meri lahko preračuni.

Pri računjanju teles pričnemo s dm^3 , katerega lahko pokažemo in narišemo, (če že to nismo pri risanju storili), in od katerega že vemo, da drži 1 l vode in da voda pri $4^{\circ} C.$ tehta 1 kg. Povedati se pač mora otrokom, da faktično nimamo ploskovne in kubične mere, ampak si jo moramo zračuniti. Prva naloga naj je vsebina zrakú domače učilnice, ostale naloge, štiristranske prizme pa naj se vzamejo iz življenja, kakor: preračunjanje zidú, kup peska in kamenja, struge pri regulaciji kake vode, porezan les i. t. d.; pri slednjem se vzame debelost in širjavo čez sredo.

Površina teles je v navadnem življenju manj važna, vendar pa je velike važnosti pri ženskih ročnih delih in v šolskih delnicah.

Tu sem podal le obris tega, do sedež še javno skoraj nič obravnavanega predmeta. Oziral sem se pri tem na učni načrt in njegova rešitvi določene knjige, oziroma učne pripomočke. Ta sicer zahteva oblikoslovje v zadnjem oddelku oziroma razredu, a ker mi oblikoslovje pri drugih predmetih neobhodno že preje potrebujemo, ne bode se nam šteló v greh, če pri računjanju mesto navadnih rečij uporabljamo po možnosti naloge oblikoslovne vsebine, ker s tem polagoma, ja igranje pripravimo zadnji oddelek za vsprejem težjih nalog iz te stroke. Naloge pa naj so zmiraj praktične ravnaje se po Goethe-ju:

Greift nur hinein in's volle Menschenleben,
Ein jeder lebt's, nicht Vielen ist's bekannt
Und wo ihr's packt, das ist's interessant.

Učitelj naj se v dosego tega smotra pri vsaki priložnosti potrudí k umetniku, kmetu, rokodelcu i. t. d., da se poučí v potrebah njegovih ter da se to potrebno poda pótém šolskega pouka prihodnjemu rodu, kateri bode v bližnji prihodnosti boljše usposobljen popolnoval nauke svojih mojstrov.

Jaz sem pričel nalogo z onim oddelkom, s katerim se prične risati in končal najkrajšim potem z zadnjim oddelkom ozir. razredom vedé, da mi ni mogoče podati delovanje celega šolskega leta v tem kratkem, meni odmerjenem času. Zato pa naj

si blagovoli posameznik natančneje urediti stvarino glede krajnih razmer in glede poklica otrok ravnaje se po Gregorčiču:

Daritev bodi ti življenje celo!

Ziveti vrli mož ne sme za se!

Darujmo se toraj! Darujmo se z delom in prebavimo stvarino tako, da jo lahko in neizbrisljivo vtisnemo otroškemu spominu! In tako bodedo storili vsestransko svojo dolžnost in zadostili narodu, kateri nas je poklical, da ga odgojujemo, poučujemo in osrečimo časno in večno! **Aležij Kecej.**

Podobice v abecedniku.*)

XXII. p — peč.

1. Pripovedovanje.

Lahkomiselna prijatelj.

Gregec in Mihec sta bila dobra prijatelj. Gregec je bil sicer nekoliko mlajši, ali kaj zato! Kar nista se mogla ločiti. Nobeden ni hotel brez družega na izprehod. Kar je imel jeden, delil je z drugim. Drugih tovarišev sta se izogibala. Zategadel ju tudi tovariši niso marali dosti.

Obema so dajali časi roditelji nekoliko denarja. Hranila sta ga, da kupita žogo.

Nekega dne pravi Mihec Gregcu: „Prijatelj čuj! Včeraj sem poskusil kaditi. Oče so bili odložili pipo za peč; vzel sem jo, in kadilo se je kakor iz dimnika“.

„Tudi jaz bi hotel“, odvrne Gregec.

„Kupiva si smodek“, nasvetuje Mihec.

Gregec je precej zadovoljen. Nekoliko pozneje stojita v tobačni prodajalnici.

Prodajalcu se zdita sicer mala kupca dokaj sumljiva, ali ker je Mihec že pogostoma za očeta kupoval smodek, da jima, kar zahtevata.

Hitro kupi Mihec še škatljico žveplenk. Nato premišljata, kje bi bil pripraven kraj, da bi kadila složno.

Gregec nasvetuje bližnji skedenj, zakaj vreme je mrzlo in neprijazno. Tudi si ne

upata kaditi na cesti, ker bi ju utegnil kdo videti.

Mihec pritrdi, in prijatelja gresta v skedenj.

Ondu sedeta v kot in zapalita smodki. Gregcu se zdi, da prav za prav kaja ni kaj prida.

Pogosto mora kašljati in slabo mu hoče biti.

Tudi Mihcu se ne godi bolje. Pokazati pa hoče, da je izkušen in močnejši. Zato puha goste oblake iz smodke.

Hipoma zaškripljejo vrata, odpro se — veter jih je odprl.

Dečka se kar zdrzneti. Mislita, da ju je kdo zasačil.

Prestrašena vržeta goreči smodki od sebe in smukneta v seno.

Šele ko vidita, da ni nič, prilezeta iz sena in se zmuzneta hitro domov.

Doma Gregec toži, da ga boli glava. Skoro jame tudi hudo bljuvati. Nič bolje se ne godi Mihcu.

Stariši pošljejo po zdravnika. Sprva so mislili, da sta jedla nezrelo sadje ali pa strupene jagode, — hipoma se začuje krik, da gori.

Kaj je? — skedenj gori!

*) Zaradi pomanjkanja prostora se ta razprava ni mogla prej končati. *Ured.*